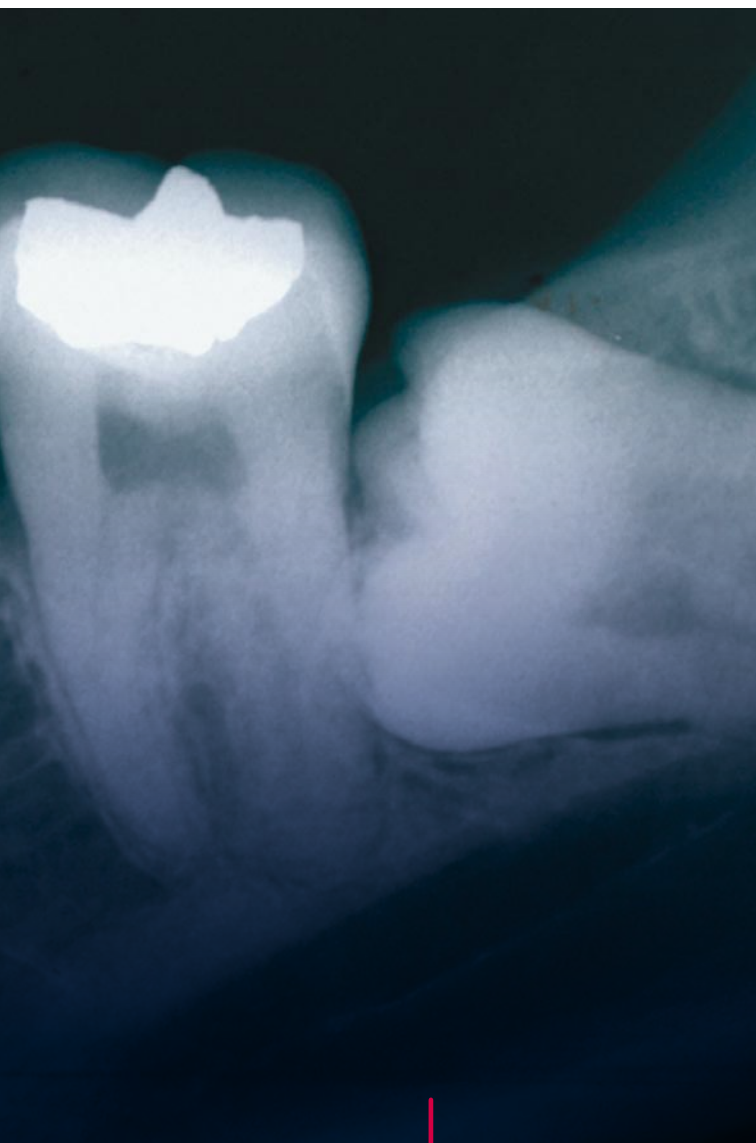


NR. 24

Tandlæge
foreningen

Visdomstænder



Visdomstænder

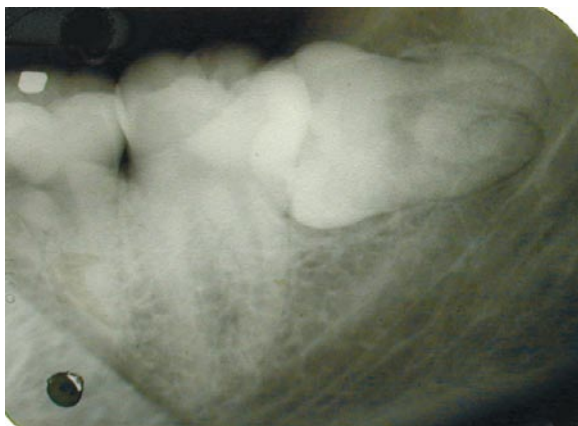
Hvad er visdomstænder?

De fleste får deres visdomstænder omkring 20-års alderen. Man kan i alt få fire visdomstænder, nemlig to i overkæben og to i underkæben.

Navnet visdomstænder er sandsynligvis opstået, fordi man først får dem, når man er blevet voksen og vis. Visdomstænder er ikke til nogen stor gavn, men er et levn fra fortiden. Med tiden er menneskets kæber blevet mindre, og tænderne slides ikke så meget. Derfor er der ofte ikke plads til visdomstænderne, hvorfor de kan give anledning til problemer.

Hvornår skal visdomstænder fjernes?

En del visdomstænder kommer aldrig frem i munden, men bliver liggende nede i kæben. En sådan "usynlig" visdomstand kan ligge i kæben i mange år uden at gøre skade.



Røntgenbillede af visdomstand

Imidlertid kan der af og til i al ubemærkethed opstå forskellige problemer i forbindelse med visdomstænderne. Det er derfor en god ide jævnligt at få kontrolleret sådanne skjulte visdomstænder hos tandlægen.

Oftte er der kun plads til, at en del af visdomstanden bryder frem i munden. Såfremt den delvist frembrudte visdomstand ikke gør skade, er der ingen grund til at fjerne den.



Bagest kan visdomstanden lige skimtes

Der kan imidlertid opstå betændelse i tandkødet omkring en delvist frembrudt visdomstand. Det viser sig ved smerte, rødmen, hævelse og problemer med at åbne munden helt. Man kan godt behandle betændelsen, men hvis betændelsen kommer igen, vil det være nødvendigt at fjerne tanden.

I nogle tilfælde kan der opstå en fordybet tandkøds-lomme mellem visdomstanden og nabetanden. Dette kaldes på fagsprog paradentose. Der kan også udvikles hul (caries) i visdomstanden eller nabetanden. I sådanne tilfælde kan der ligeledes være behov for at fjerne visdomstanden.

I sjældne tilfælde kan der udvikles en væskefyldt blære – i fagsprog kaldet en cyste – omkring visdomstændens krone. En cyste i kæben er normalt ufarlig, men bør fjernes sammen med visdomstanden. Hvis cysten og visdomstanden ikke fjernes, vil en større eller mindre del af kæben blive udhulet, eller tænderne kan blive skubbet ud af stilling.

Visdomstænder skal generelt fjernes, hvis et af følgende problemer er til stede:

- Hvis visdomstanden er svær at holde ren, og der hyppigt ses betændelse og hævelse af tandkødet.
- Hvis der er hul i visdomstanden eller nabotanden.
- Hvis der er fordybet tandkødsломme mellem visdomstænder og nabotænder.
- Hvis visdomstanden ligger nede i kæben og 'gnaver' på nabotænder.
- Hvis der er en cyste omkring visdomstandens krone.

Hvis en visdomstand er fuldt frembrudt, kan den trækkes ud som andre tænder. Er tanden kun delvist eller slet ikke frembrudt, er det nødvendigt at foretage en operation for at få den ud.

Hvad sker der, når man skal have fjernet en visdomstand?

Tandlægen tager et røntgenbillede af visdomstanden for at se, hvordan tanden og roden ligger i kæben. Uanset om tanden skal trækkes eller opereres ud, bliver man lokalbedøvet. Derfor er det relativt smertefrit at få fjernet visdomstanden. Da man er ved fuld bevidsthed, kan man til gengæld både høre og fornemme, at der bliver arbejdet i ens mund. Man skal ikke være fastende før operationen. Faktisk kan man blive utilpas på grund af lavt blodsukker, hvis man møder fastende.

En simpel tandudtrækning er som regel hurtigt overstået. Tandlægen løsner tanden, hvorefter den kan fjernes.

Såfremt det er nødvendigt at foretage en operation for at fjerne tanden, vil tandlægen eller kæbekirurgen lægge et snit og skubbe tandkødet til side for at komme ned til kæbebenet. Ofte må der fjernes lidt af kæbebenet for at få adgang til visdomstanden. Endelig må tanden i mange tilfælde deles i mindre stykker, før den kan fjernes. Såret lukkes til sidst med et par sting. Det er ikke altid så nemt at fjerne en visdomstand. Derfor vurderer tandlægen, om han/hun selv skal foretage operationen, eller om operationen med fordel kan udføres af en specialist i kæbekirurgi. Mange tandlæger henviser de "svære" visdomstænder til en specialist.

Af og til er der behov for at fjerne alle fire visdomstænder. I så fald er det mindst ubehageligt, hvis de bliver fjernet i én side ad gangen. Herved kan man tygge med den ikke-opererede side.

Hvordan har man det efter at have fået fjernet en visdomstand?

De fleste, der får fjernet en visdomstand, har ondt bagefter. Det er dog sjældent, at almindelige smertestillende tabletter ikke kan holde smerterne nede. Det er imidlertid vigtigt, at den smertestillende medicin tages, mens lokalbedøvelsen fortsat virker.

Efter operationen hæver kinden op, og der kan opstå misfarvning, men efter en uge er hævelsen som regel væk igen. Som følge af hævelse og smerte vil nogle også have svært ved at gabe normalt de første dage. Hvis man har et hårdt fysisk arbejde, bør man tage en sygedag eller to for blandt andet at mindske risikoen for efterblødning.

De første dage efter, at man har fået fjernet en visdomstand, er det bedst at tygge maden forsigtigt i den modsatte side. Så samler madrester sig ikke så let i hullet, hvor tanden tidligere har siddet.

Hvis bakterier og madrester sætter sig i hullet, kan man få en dårlig smag i munden. Det er derfor vigtigt at holde rent ved at børste sine tænder, men man skal ikke børste omkring såret. Som en hjælp til at holde såret rent kan man skylle munden med Klorhexidin Mundskyllevæske 0,1 %, indtil trådene er fjernet. Klorhexidin er et bakteriehæmmende middel, som kan købes på apoteket og i Matas. I den periode, hvor der skylles med Klorhexidin, skal tandbørstning foretages uden tandpasta.

Hvad kan gå galt, når en visdomstand skal fjernes?

Normalt er det ufarligt at få fjernet en visdomstand, men som ved alle andre operationer er der en lille risiko for komplikationer.

I uheldige tilfælde kan der komme betændelse i såret, hvilket vil give dunkende og stærke smerter. Hvis der er kraftig betændelse, vil der også kunne udvikles feber og almen utilpashed. Man vil desuden få dårlig smag i munden og dårlig ånde. Hvis dette er tilfældet, er det nødvendigt at komme til kontrol og efterbehandling hos tandlægen. Hvis der opstår feber og påvirket almentilstand, kan en kur med antibiotika blive nødvendig.

Hos nogle er der en lille risiko for beskadigelse af følenerven, som kan ligge tæt på visdomstandens rod. Det er blandt andet derfor vigtigt, at der tages et godt røntgenbillede inden fjernelse af visdomstanden. Herved kan tandlægen bedømme, hvor tæt følenerven og visdomstandens rod ligger. Hvis følenerven ligger tæt på roden, kan nerven blive beskadiget under operationen. Det kan resultere i følelsesløshed, snurren eller en sovende fornemmelse i en del af underlæben. Heldigvis er de fleste af sådanne føleforstyrrelser forbigående. I enkelte tilfælde kan de dog være vedvarende, hvilket kan være meget generende.

Det sker også en gang imellem, at den prop af størknet blod, der udfylder hullet i kæben efter tanden, går i opløsning. Det er en meget smertefuld tilstand, hvor smerterne trækker helt op i øret. Tilstanden behandles ved at skylle og lægge et lokalt desinficerende og smertestillende stof i hullet.

Det skal dog understreges, at risikoen for komplikationer efter fjernelse af visdomstænder generelt er lille.

Skal visdomstænder altid fjernes?

Nej, men er der vedvarende problemer med en visdomstænder, er den bedste behandling oftest at fjerne den.

Denne brochure er et supplement til de oplysninger,
som din tandlæge har givet dig.

Tandlæge:

© Information fra
Tandlægeforeningen
Tlf. 70 25 77 11

Denne patientvejledning er
udarbejdet af professor,
dr.odont. Søren Hillerup, Tand-,
Mund- og Kæbekirurgisk Klinik,
Rigshospitalet, Københavns
Universitet, i samarbejde med
Tandlægeforeningen.

Billeder: Søren Hillerup

Oplag: 4.000
Genoptryk oktober 2010